

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

✠ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ✠

ÅRGÅNG 15
FEBRUARI
1928

Vaksamhets Byrå

Klarabergsgatan 48^{II}

Tel. 2762, N. 4850.

Mottagningstid 1—3.

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM

**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

WESTLUNDS

*Fysikaliska & Homeopatiska
Institutet*

Direktion: Hagard Westlund

Ex. Sjukgymnast & Hom. Läkare

System: Dr S. Hahneman

Scheelegatan 18 - Stockholm - Tel. Kh. 8120

Vardagar 11—1 & 4—6

De medel, som vid sjukbehandling å institutet
användas äro:

GALV. ELEKTRICITET, SJUKGYMNASTIK,
VIBRATIONER, MASSAGE, ELEKTRISK
HETLUFT, ULTRAVIOLETTA STRÅLAR,
HÖGSOL samt HOMEOPATI m. m.

Human taxa

Vi behandla:

Sjukdomar i matsmältningsorganen, andnings-
organen, underlivs-, hud-, kvinno- m. fl. sjuk-
domar. Obs! Lungsot, Kräfta och smittosamma
sjukdomar behandlas ej. Den hom. medicinen
tillverkas enligt den hom. principen under ve-
tenskaplig kontroll på de apotek där denna lä-
kemedelsberedning är införd.

Frägelista för sjukdomsbeskrivning sändes på
begäran gratis.

Tel.
108 24

**Mattis Kosácks
SYSKOLA**

Kungsg.
48^{IV}

lämnar undervisning i all sorts klädsömnad samt hjälp med tillklippning och provning för
sömnad i hemmen, Dag- och aftonkurser. Anmälningar kl. 11—4 alla dagar, Ett par friele-
vplatser finnas.

Telefoner

539-8326-5619

Malmö

Perslow's

**Siden- &
Manufakturaffär**

Största urval nyheter

HERTHA

ÄRGÅNG XV

FEBRUARI 1928

HÄFTE 2

Bertha Nordenson.

In memoriam.

Allt för tidigt — synes det oss som stå med saknaden i våra hjärtan — måste vi under Bertha Nordensons namn sätta de vemodiga orden som fastslå att det är minnet som är kvar. Så som vi kände henne: den rikt levande, med det öppna livliga sinnet, den energifyllda verksamma anden, det lågande intresset för den sak hon gjort till sin, gav hon, trots de stigan- de årens tal, ett så starkt intryck av spänstig, ja ung vitalitet att föreställ- ningen att hon närmade sig sin lev- nads slut inte förr än på senaste tid fick reell innebörd.

När hon på sin 70-årsdag den 25 sistlidna september i sitt vackra hem i Stockholm i kretsen av sina närmas- te och käraste uppväktades och hylla- des av representanter för skilda so- ciala organisationer och mottog sina många vänners välgångsönskningar kom till oss samtliga den smärtsam- ma förkänslan att inte mycket längre skulle vi nu få räkna Bertha Nor- denson ibland oss.

Gestalten, där hon stod framför oss, hade inte mera den ungdomligt spänstiga resningen; ansiktets charmfulla uttryck bodde väl ännu i de bleka dragen, men det spelande

livet, det strålande leendet var borta i en stor trötthet som även lade sin tyngd över den förr så ljusa och kla- ra stämman. Den nedbrytande sjuk- domen hade oundkomligen märkt henne.

Dödsbudet kom den 24 januari i år.

Bertha Nordensons plats bland de mera bemärkta gestalterna av de po- litiskt och socialt intresserade och verkande kvinnorna i vårt land står tom och kan inte lätteligen fyllas. Den betydelse hon hade var också på ett mycket speciellt sätt betingad av hennes personlighet, av individuell läggning, av uppfostran, av en del en- skilda förhållanden. Hon, den i så eminent grad fosterländskt kännan- de, hade vuxit upp utomlands. Under hela sin barndom och ungdom levde hon dels i Frankrike, mest i Syd- frankrike, dels i England. Hennes fars, grosshandlaren Pontus Klemans affärsverksamhet var förlagd till ut- landet och medförde familjens bo- sättning där. Den omsorgsfulla upp- fostran som gavs det enda barnet, den unga dottern, fick således ett visst kosmopolitiskt särdrag, som kom att för alltid prägla henne, med det bästa av vad detta innebär. Den

inte minsta av dess fördelar var att den satte henne i stånd att jämte sitt verkliga modersmål, svenskan, som ännu tvenne egna språk behärskade franska och engelska. Tyska blev snart det tredje världsspråket som hon fullt bemästrade. Utan att kontakten förlorades med Sverge och vad svenskt är — somrarna fick hon oftast tillbringa i Sverge, i morföräldrarnas hem, och hennes morfar var ingen mindre än Lars Johan Hierta. — kom Bertha Kleman genom den internationellt betonade uppfostran, som omständigheterna beredde henne, att förvärva en vida mångsidigare och allmänt kulturell bildning än den genomsnittliga svenska för en ung flicka. Till detta kom en tidigt tillägnad världsvana — både genom föräldrahemmet utomlands och under besöken hos "morfar Hiertas" hemma i Sverge blev hon införd i ett rörligt sällskapsliv där hon också fick se och göra bekantskap med flera av tidens bemärkta såväl utländska som svenska personligheter — ett av galliskt livlighet och av utsöktaste älskvärdhet präglad umgänges-sätt, ett, möjligen av engelsk anda stimulerat, säkerligen från den storpolitiska morfadern och även från fadern nedärvt starkt intresse för socialt och politiskt liv, allt förenade sig att särmärka Bertha Nordenson i väsen och uppträdande. Till och med själva hennes samtalston skilde henne från oss stela svenskar, med äkta fransk snabbhet och livlighet sprudlade ord och idéer fram, och när hon var som mest ivrig och inspirerad kom omedvetet och blixtnabbt ett

franskt eller engelskt ord eller uttryck som det naturliga för henne för att ge meningen dess poäng och avrundning.

Efter sitt giftermål 1882 med den berömde ögonläkaren doktor Erik Nordenson kom Bertha Nordenson snart nog att bosätta sig i Sverge. Här kom hon då efter hand att aktivt ta del i sociala och politiska reformsträvanden, särskilt i den mån kvinnornas ställning berördes därav.

Lars Johan Hierta hade alldeles speciellt ivrat för en förbättring av den gifta kvinnans rättsliga ställning. Året efter hans död stiftade en av hans döttrar, fru Anna Hierta-Retzius, Föreningen för gift kvinnas äganderätt, ett fortförande av faderns strävan i detta syfte. Dotterdottern, fru Nordenson, var under en följd av år medlem av föreningens styrelse. När den till sist år 1896 uppgick i Fredrika-Bremer-Förbundets kommitté för lagfrågor, blev Bertha Nordenson medlem av denna. Därmed blev hon närmare knuten vid Fredrika-Bremer-Förbundet vars verksamhet hon alltid omfattade med livligt och varmt intresse. Under många år tillhörde hon också förbundets styrelse. I djupt tacksam hägkomst bevarar förbundet de många bevis hon givit på i vilken grad hon var en verklig och uppriktig vän av F.-B.-F. och dess syften.

I rösträttsrörelsen deltog Bertha Nordenson med hela sitt starka intresse. Den första aktionen från kvinnornas sida i denna sak hade för övrigt just hon väsent-

lig del i. När Carl Lindhagen inom Fredrika-Bremer-Förbundets lagkommitté kom upp med förslaget att förbundet skulle inlämna en petition om politisk rösträtt för kvinnor, var det kanske hon som varmast ivrade för att förslaget skulle bli verklighet — som bekant avlämnades också denna första petition för kvinnornas politiska fullmyndighet genom en deputation från F.-B.-F. nyårsaftonen 1899 till statsminister Boström. När sedan den organiserade rösträttsrörelsen vid de stora tillfällena behövde speciella tillskott av aktivt intresse och propagandaarbete, som exempelvis vid anordnandet av Internationella kvinnorösträttsalliansens stora kongress i Stockholm 1911, var Bertha Nordenson alltid att räkna med som en av de mest entusiastiska och verk samma medhjälparna.

Under en rad av år har Bertha Nordenson stått i ledningen av Svenska Kvinnornas Nationalförbund, först såsom vice ordförande och sedan 1921, efter fru Eva Upmarks avgång, som ordförande. Vid Nationalförbundets årsmöte 1927 måste hon dock, på grund av sviktande hälsa, undanbe sig återval till den post som hon så länge med glädje över uppgiften och med aldrig svikande intresse för de förpliktelser den medförde beklätt.

Bertha Nordensons allmänna sociala intressen gjorde sig framför allt aktivt gällande i hennes mångåriga deltagande i de strävanden som Föreningen Sjukvård i fattiga hem gjort till sina; sedan 1908 var hon ordfö-

rande i föreningen. I Svenska Röda Korset, Direktion I (avdelningen för kvinnornas arbete inom den stora sammanslutningen), var hon under en följd av år en verksam medlem. Ett yttre erkännande härav var den henne tilldelade Röda Korsets guldmedalj.

Ännu ett annat utmärkelsetecken kom henne till del; på hennes 70-årsdag erhöll hon Illis quorum, ett erkännande i allmänhet av hennes samhällsgagnande insatser. Kanske också mera speciellt för det vackra sociala företag som Bertha Nordenson, jämte sin moder, utförde genom anläggande av en sjukstuga uppe i Norrbottens ödebygd, i det fjärrbelägna Muodoslombolo.

En ljus och betagande tro på mänskorna och på livets möjligheter bar upp Bertha Nordensons alla goda strävanden. I mycket var det väl just denna tro, som förlänade henne den eldande energin och styrkan som verkade så friskt stimulerande på dem, vilka fingo stå henne nära i arbetet och som vänner. Men särskilt för en ljusnatur som hennes, med hennes förtroendefulla syn på mänskorna och världen, måste möjligheten av något så ohyggligt som världskriget verka i alldeles speciell grad uppskakande. Också, kan det sägas, föll från denna tid en skugga över hennes själ. Kanske är det inte riktigt att mena att innerst var det detta som bröt hennes friska, eldiga kraft? Sjukdomen, som kom till, var kanske endast följdföreteelsen. Den Bertha Nordenson vi kände från för-

krigstiden var så strålande stark och — i egentlig mening — ung att man tänkte sig henne intensivt levande och verksam i räckor av år framåt. Men något bröts ned i hennes varma

ljusa håg. En mänska som hon lever på sin tro på livet.

Minnet av vad hon var gömma vi i öm och trofast hågkomst.

ELLEN KLEMAN.

Nya flickskoletyper.

Genom 1927 års skolsakkunnigas förslag till kommunala flickskolor och genom Kungl. skolöverstyrelsens yttrande över detsamma ha teoretiskt konstruerats fram nya flickskoletyper, som icke blott avsevärt skilja sig från varandra utan även ganska väsentligt avvika från den nuvarande 8-klassiga flickskolan, trots att de sakkunniga framhålla att "huvudmotivet (för upprättandet av kommunala flickskolor) varit övertygelsen om att den bildningstyp, som representeras av den nuvarande, högre flickskolan, även för framtiden har ett bestämt berättigande" och att riksdagens uttalande i frågan visar "önskan att sedensamma bevarad, låt vara i en form, som något avviker från den hävdvunna".

Ehuru Hertha i föregående nummer haft några uppsatser, som behandla de sakkunnigas förslag, vill undertecknad här framföra ännu några synpunkter på frågan.

De sakkunnigas förslag och skolöverstyrelsens utlåtande däröver överensstämma däri, att i båda fallen den sexåriga folkskolan lägges som ensam grund för den högre flickskolan. I nys nämnda uppsatser ha anförts vägande skäl för en tidigare övergång till flick-

skolan, och såväl Fredrika-Bremer-Förbundets som Centralstyrelsens för Flick- och samskoleföreningen skrivelser till konungen i ärendet ha starkt framhållit betydelsen av att den kommunala flickskolan finge i likhet med Statens normalskola och de privata flickskolorna anknyta till folkskolans fjärde klass. Här vill jag blott understryka, att endast genom en 7-klassig kommunal flickskola på fyraårig grund kan ett bevarande av den nuvarande flickskolans typ möjliggöras. Genom avskärande av alla de klasser, som motsvara de sex folkskoleklasserna, komme den kommunala flickskolan att få en helt annan typ än de nuvarande 8-klassiga flickskolorna. Av dessa ha de flesta haft att fostra sina elever från första skolstadiet fram till mogen ålder. En skola, till vilken eleverna komma så sent som i 12—13-årsåldern efter att hava halva sin skoltid bakom sig, kommer säkert att i mycket få en annan prägel än de skolor, där den fostran och undervisning, som ges i de lägre klasserna, grundlägger den förtrolighet mellan lärarinnor och lärjungar, den samhörighetskänsla och den hemkänsla, som brukar karakterisera de svenska flickskolorna. Ju senare eleverna vinna inträde i den kommunala flick-

skolan, dess mera kommer skolans typ att i detta avseende avlägsna sig från den nuvarande.

Med kortare bottenskolestadium skulle den kommunala flickskolan ej heller behöva skilja sig från den 8-klassiga genom att tvinga till ett års längre skoltid för att nå fram till det studiemål, som kan anses motsvara flickskolans nuvarande. Även i studiegången skiljer sig den från 6-årig grundskola byggda 6-åriga flickskolan från den på 3-årig grund byggda 8-klassiga flickskolan, detta särskilt vad språkundervisningen beträffar. Och den 5-åriga flickskolan på 6-årig grundskola blir både vad studiegång och studieresultat beträffar av helt annan typ. Mest i ögonen fallande är den betydligt försvagade språkkunskapen. Det är svårt att förstå, att icke skapandet av en dylik flickskola står i uppenbar strid med riksdagens önskan att "i större omfattning bevara den särskilda bildningstyp, som den nuvarande högre flickskolan företräder."

Tyvärr har jag icke haft tillfälle att läsa skolöverstyrelsens utlåtande annat än i tidningsreferat, men av dessa framgår, att överstyrelsen anser flickskolan böra så organiseras, att en övergång möjliggöres ej blott från dess fjärde klass till 4-årigt gymnasiums första ring, utan även från dess femte klass till lägsta ringen i ett 3-årigt gymnasium. Enär för övergång till detta senare gymnasium eljes fordras avslutad realskola, så torde den med denna femte klass slutande flickskolan ingalunda kunna förete den bildningstyp, som representeras av den 8-klassiga flickskolan. Den bleve i sin helhet en realskola, fastän med mindre arbetsjäkt än i en 4-årig

sådan. Skoltypen bleve således en annan, studiemålet bleve sänkt. När man tar del av ett dylikt förslag, tycker man sig finna, att flickskolans målsmän nu kastas tillbaka till situationen för ett 20-tal år sedan, då de hade att kämpa mot förslag att ombilda flickskolan efter den då nyskapade realskolans mönster. De lyckades då att avvärja angreppet och att få behålla flickskolan som en särskild, fullt självständig skolform utan något sammankopplande av dess kompetensfråga med realskoleexamen. Från den tiden härstammar den s. k. normal-skolekompetensen, som fästes vid flickskolornas avgångsbetyg och som visat sig garantera en högre bildning med i de flesta ämnen större och djupare kunskaper än vad som gives i realskolan. Om flickskolans studieresultat yttrar skolöverstyrelsens läroverksavdelning i sitt utlåtande över skolkommissionens förslag: "Flickskolan står betydligt högre i humaniora, samskolan antagligen högre i de naturvetenskapliga ämnena". "Antagligen" är betecknande: flickskolorna ha sinsemellan ganska skiftande kurser just i naturvetenskap. — Olyckligt vore alltså, enligt min mening, om den 5- eller 6-åriga flickskolans fem klasser skulle få till uppgift att förbereda för inträde i det 3-åriga gymnasiet. Där emot skulle en övergång lättare kunna åstadkommas från flickskolans fjärde klass till 4-årigt gymnasiums första ring, emedan de teoretiska kurser, som läsas i de fyra odifferentierade klasserna, helt naturligt böra omfatta ungefär det kunskapsinnehåll, som inhämtas i tre klasser av den 4-åriga realskolan. Att så också blivit fallet i förslaget, finner man vid jämförelse mellan kurserna

i 1927 års sakkunnigas fyra första flickskoleklasser med 1924 års sakkunnigas kurser för den 4-åriga realskolans tre första klasser. De enda ämnen, där kurserna ej helt sammanfalla, tyckes vara historia och matematik. Men det skulle väl i en kommunens skola, liksom nu i mången privatskola, kunna ordnas viss extraläsning för elever, som ämna övergå till gymnasiet, i ämne, där skolkurserna ej fullt motsvara varandra. Lokala förhållanden finge naturligtvis avgöra om dylik anordning borde vidtagas eller ej. Detta vad övergång från fjärde klass till 4-årigt gymnasium beträffar; från högre klass i flickskolan kan icke dylik övergång beredas, utan att flickskolans eget studiemål förtryckes.

I själva organisationen av den kommunala flickskolan ha de sakkunniga i två avseenden väsentligt avlägsnat sig från den nuvarande högre flickskolans typ: dels ha de föreslagit en stark reducering av antalet ämnen i femte och sjätte klasserna, dels ha de föreslagit dessa klassers uppdelning i en teoretisk och en praktisk linje. I båda fallen ha de tillmötesgått länge uttalade, berättigade önskemål från flickskolehåll, men enligt min åsikt ha de i båda fallen gått för långt. Om en elev efter den korta tiden av 4 år i den högre skolan måste lämna flera teoretiska ämnen, kommer hon att utgå ur skolan med alltför knapphändig kunskaper i vissa ämnen för att kunna motsvara de krav på högre allmänbildning, som betingas av hänsyn ej blott till personlighetsutvecklingen utan också till skolans skyldighet att göra eleverna rustade för såväl hemmets uppgifter som för blivande förvärvsarbete. Mest anmärkningsvärd är

reduceringen av språkbildningen, vilken hittills varit karakteristisk för flickskolan. I stället för att en flicka, som nu lämnar en högre flickskola, obligatoriskt har studerat ett kulturspråk i 8 (undantagsvis 7) år och ett annat i 5 år och därtill oftast ett tredje, valfritt, i minst 3 år, skulle hon nu kunna stanna vid resp. 6, 2 och eventuellt 1 års studier av dessa språk. Utan att vilja här gå in på nyttan och glädjen i olika levnadsförhållanden av språkkunskaper, särskilt i vår tid, vill jag här blott peka på den stora avvikelser från nuvarande förhållanden. Man förvånas också över förslagen till minimikurser i geografi, biologi och fysik i denna högre skola. Säkertligen skulle det för flickornas framtida liv, såväl i hem som i förvärvsarbete, vara till gagn, om de under sin skoltid icke så snart tvungits att avstå från fortsatt studium av så många ämnen. Centralstyrelsen för Flick- och samskoleföreningen förordar, att de föreslagna obligatoriska ämnena i klasserna 5 och 6 ökas med ett främmande språk. Fråga är, om ej även ett naturvetenskapligt ämne borde läsas åtminstone ännu ett år. Å andra sidan torde ämnet ekonomilära, som föreslagits att vara obligatoriskt, kunna utgå som särskilt ämne, och lämpliga delar av vad som sammanförts under denna rubrik kunde föras till historia, matematik och hushållsgöromål.

Min åsikt är således, att det är en vinst för flickorna, att ej alla ämnen dragas upp i de högsta klasserna, utan att de få i viss mån koncentrera sig på vad som särskilt intresserar dem, men att tvånget till nedläggande av teoretiska ämnen ej bör utsträckas så långt,

som föreslagits, dels för att icke försämra flickornas utsikter att vinna inträde på olika levnadsbanor, dels för att icke hindra dem att i skolan förvärva kunskaper, som kunna bli dem till glädje och nytta ej blott i förvärvsarbetet, utan även som familje- och samhällsmedlemmar.

Ehuru flickskolan, såväl i sitt nuvarande skick som i skolkommissionens och 1924 års skolsakkunnigas kursplaner, ger ganska stort utrymme åt de praktiska ämnena, vore det säkert till glädje och nytta för åtskilliga elever i denna skolform, om de i de två högsta klasserna dessutom kunde få utbyta ett eller annat teoretiskt ämne mot praktiskt. Men för den skull bör man, enligt mitt förmenande, icke i så hög grad närma sig yrkesskolor, som de sakkunniga föreslå. Då det ingalunda alltid är fallet, att praktiskt begåvade barn äro teoretiskt obegåvade, utan tvärtom mycket vanligt, att intelligent flickor äro både praktiskt och teoretiskt begåvade, så skulle många flickor i skolan alltför tidigt ställas inför ett svårt, men avgörande val, varigenom de kanske avhände sig möjligheten att i skolan inhämta ett högre teoretiskt bildningsmätt, som de sedermera skulle sakna, kanske t. o. m. när de ville söka inträde på en praktisk levnadsbana. Denna högre teoretiska utbildning skulle offras för en skollinje, vilken trots sin yrkesbetoning icke kan ge verklig yrkesutbildning och vilken i vissa fall icke ger ens den teoretiska förutbildning, som kräves för arbete å flera praktiska banor. Det är vida lättare och roligare att som äldre öka sina kunskaper i olika slag av prydnadssöm, konstvävnad m. m. än att

då sätta sig att plugga fransk grammatik eller studera ljus- och ljudfenomen eller skaffa sig vidgad förståelse av fysisk geografi, kulturgeografi o. dyl. Och framför allt skulle man göra många flickor blodig orätt, om, såsom förslaget innebär, en kommun skulle ha rättighet att förvandla stadens enda flickskola till en med enbart praktisk linje försedd kommunal flickskola. Därigenom skulle de flickor, som önskade högre teoretisk utbildning, tvingas in i stadens gossrealskola med dess pressande arbetstakt och dess lägre studiemål.

Från många håll ha höjts röster mot att förvandla flickskolans högre klasser till en handelslinje — därtill en dylik med svag språklig utbildning — och även skolöverstyrelsen synes avstyrka denna linje. Man får därför hoppas, att någon sådan icke kommer till stånd. För min del reagerar jag även mot att under de dyrbara ungdomsåren upptaga så mycken tid i de högsta flickskoleklasserna med sömnad och vävnad, som förslaget innebär. Man måste ju förutsätta, att flickorna på den praktiska linjen ha hemarbete i sina huvudämnen liksom flickorna på den teoretiska linjen i sina. Då måste 6 veckotimmar av skoltiden i 5:te klassen och 9 timmar i 6:te, ägnade åt sömnad, samt 6 timmar i 5:te och 6 timmar i 6:te, ägnade åt vävnad, vara alltför mycken tid tagen från teoretiska studier i en skola, som icke har till uppgift att utbilda sömmerskor eller väverskor. Så många timmars undervisning i sömnad, t. ex., kan icke behövas utöver de föregående klassernas undervisning i ämnet för att förvärva goda kunskaper för hemmets behov. Detta vågar jag påstå på grund

av min erfarenhet av den färdighet såväl i tillklippning som sömnad av klänningar och underkläder, i prydnadssöm av olika slag m. m., som de nutida flickskoleflickorna komma till på ett mycket lägre timantal genom modern och praktisk handarbetsundervisning i skolan. Ehuru vävnad säkerligen är ett intressant arbete, är det nog blott ett fåtal flickor, som kunna få någon verklig nytta av kunskapen däri, bl. a. för att nutidsvävningar i städerna — och det är väl främst i städerna dessa skolor tänkas uppstå? — sällan ge utrymme för en vävstol. Även torde möjlighet till praktisk linje med trädgårdsskötsel och praktisk barnavård (med "vård av späda barn och koltbarn") icke så ofta förefinnas. Klokast är väl att, som F. B. F. säger i sin skrivelse, "låta utövningen av den praktiska undervisningen på det högre flickskolestadiet experimenteras fram och låta skolstadgan få en sådan omfattning, att de kommuner, som önskade göra försök i denna riktning, bereddes tillfälle därtill". Och därvid kunde man ju tänka på även andra, i nuvarande flickskolor upptagna praktiska ämnen, exempelvis bokbinderi och träslöjd.

Till sist vill jag påpeka ännu en omständighet, som säkerligen komme att förlåna de kommunala flickskolorna en annan prägel än de nuvarande 8-klasliga flickskolorna. Det är förslaget, att även män skola där tjänstgöra som ämneslärare. Hittills har lärarpersonalen med full tjänstgöring vid en högre flickskola uteslutande utgjorts av kvinnor, med undantag av manliga rektorer i ett par skolor. Dessutom har ett fåtal män tjänstgjort som timlärare. Enligt de sak-

kunnigas förslag till stadgar (angående rektor och ordin. ämneslärare, par. 32, mom. 2) kunna såväl kvinnor som män anställas, dock att vid varje skola antalet kvinnliga lärare skall utgöra minst två tredjedelar av hela antalet lärare. Vidare säges, att om skolan har manlig rektor, en kvinnlig biträdande föreståndarinna skall anställas. Redan detta, att en tredjedel av ämneslärarna med full tjänstgöring kan utgöras av manliga lärare, att alltså vissa flickklasser få manliga klassföreståndare, måste i mycket ändra skolans inre liv. Det kan ej förnekas, att såväl flickor som gossar i allmänhet bäst finna förstäelse hos lärare av samma kön som de själva. Särskilt flickorna ha behov av att med förtroende och tillgivenhet komma med sina bekymmer och sina glädjeämnen, sina funderingar och sina erfarenheter till sina lärarinnor, särskilt klassföreståndarinnor, men de få nog ej lika lätt att förtroligt och öppet vända sig till den manlige klassföreståndaren, och han har heller icke samma förutsättningar som en kvinna att förstå dem. Undantag kunna finnas, men i allmänhet torde detta påstående vara riktigt. Och ett personligt förtroligt förhållande mellan lärarinna och elever är ett så starkt stöd i de olika uppfostringsproblemens vanskligheter, att det icke får undervärderas. Då väl skolan i första rummet bör ordnas med elevernas bästa i sikte — skolan är ju till för barnen, ej för lärarna — så borde man vid utformandet av flickskolans organisation tillgodose flickornas krav på kvinnliga lärare. Enligt tidningsreferaten har emellertid skolöverstyrelsen funnit tillräckligt, att antalet kvinnliga lärare

sättas till minst två i varje skola. Skulle en sådan reducering äga rum i en högre flickskola, då är det tydligt, att mycket av skolans nuvarande karaktär förändrades. Så bleve naturligtvis också förhållandet med gosskolorna, om det övervägande antalet lärareplatser innehades av kvinnor, en förändring, som troligen mycket få föräldrar skulle se med glädje. Skall Sverige ordna sina högre skolor, så att de i olika avseenden göras så lämpliga som möjligt för såväl flickorna som gossarna, så bör ingen stel tillämpning av behörighetslagen få lägga hinder i vägen därför. Det är nog åsikten hos flertalet — om icke alla — målsmän, att de flesta lärarna i gosskolor böra vara män och i flickskolor kvinnor. Vad samskolorna beträffar vill jag här icke upptaga utrymmet med några resonemang om deras organisation, jag vill endast framhålla vikten av att de kvinnliga lärjungarnas rätt till för dem passande undervisning och uppfostran där bör tillvaratagas, lika väl som gossarnas, och att man vid deras utformande borde beakta vad skolöverstyrelsen yttrade i sitt utlåtande över skolkommissionens förslag (sid 93): "Det synes emellertid klart, något som också av kommissionen framhållits, att vissa förutsättningar böra vara för handen, för att samskolan skall kunna komma fullt till sin rätt. Dit torde bland annat höra, att föräldraopinionen icke ställer sig avvisande mot samundervisningen, att icke alltför stor skillnad råder mellan antalet manliga och kvinnliga lärjungar, att intresse för skolformen finnes bland lärarpersonalen och att för-

hållandet mellan manliga och kvinnliga lärare är lämpligt avvägt samt att såväl manligt som kvinnligt inflytande får göra sig gällande vid ledningen av skolan".

Med utgångspunkt i riksdagens uttalade önskan att genom den kommande flickskolan bevara den särskilda bildningstyp, som den nuvarande högre flickskolan företräder, har jag granskat de sakkunnigas förslag till kommunal flickskola och även vad som i pressen framkommit av skolöverstyrelsens utlåtande däröver. Däremot har tiden icke medgivit mig att erinra om de många värdefulla anvisningar angående undervisning och uppfostran, som innehållas i de sakkunnigas utredning.

Såsom torde framgå av det föregående har jag ej velat uttala den mening, att icke den nuvarande flickskoletypen skulle ha gott av förändring, förbättring och utveckling, delvis i av de sakkunniga föreslagen riktning. Men då jag innerligt önskar, att den blivande kommunala flickskolan, när den i åtskilliga fall övertar den nuvarande flickskolans uppgifter, må bevara de värden, som denna skoltyp representerar, har jag känt det som en bjudande plikt att varna såväl för ett alltför starkt sönderbrytande av den nuvarande organisationen och ett alltför ensidigt betonande av de praktiska ämnena på de teoretiska ämnenas bekostnad, som för ett försök att göra dessa skolor till vad professor Rydberg i sin reservation kallar "förklädda realskolor".

Det är med spänning man motser den kungl. propositionen i ärendet.

THYRA KULLGREN.

Notisspalten.

Sverges första kvinnliga docent i medicin.

Att dr Nanna Svartz utnämns till docent vid Karolinska institutet är ingen nyhet för dagen, redan i december kom utnämningen. Men alltid kan man dröja vid ett glädjande faktum, och det är synnerligen glädjande att den verkliga kunnigheten och dugligheten, utan hinder av att det rört sig om en kvinna, vid denna utnämning kommit till sin rätt.

Docenten Svartz har en lång klinisk verksamhet bakom sig, sju till åtta års tjänstgöring på Serafimerlasarettet, och det är allmänt känt, att hon därunder gjort sig särdeles populär bland de medicine studerandena. Hennes undervisningsskicklighet skattas högt, och man talar om hennes docentföreläsningar som synnerligen utmärkta. Det anses också att det vore lyckligt om hon även i längden komme att bindas vid den medicinska undervisningen.

Född år 1890 avlade docent Svartz med. kandidatexamen 1914, licentiaten 1918; docentavhandlingen, maj 1927, sysslade med *Etude sur les bactéries intestinales iodophiles* och röntte stort erkännande.

En tillfällighet gjorde att samma dag som docentutnämningen kom, fick den nya docenten träda in som vikarie för ordinarie professorn.

Till lösning av en viktig samhällsfråga.

Socialministern har genom beslutet att tillkalla fyra sakkunniga i och för verkställande av utredning och utarbetande av förslag till lagstiftning angående sterilisering i vissa fall av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka tagit ett betydelsefullt initiativ till lösning av denna för samhället så viktiga fråga.

I de riktlinjer, som socialministern

anvisat för utredningsarbetet, framhålles att lagstiftningen i första hand kan tänkas gälla de grupper av människor, som enligt nuvarande lagstiftning drabbas av äktenskapsförbud.

Frågan i vilken utsträckning ett ingripande bör vila på frivillig grund eller kunna framtvingas genom lag och vilka garantier som i så fall skola uppställas skall utredningen klarlägga.

De nu tillkallade sakkunniga äro häradshövding Lindstedt samt professorerna Essen-Möller, Sjöwall och Wigert.

Nordisk kvinnokongress i Oslo.

Inbjudan har ingått till ett nordiskt kvinnomöte i Oslo under första hälften av september månad 1929. Detta möte, det fjärde i sitt slag, anordnas av de nordiska sammanslutningar, som äro medlemmar av Nordiska Kvinnosaksföreningars samorganisation. I samband med mötet firar den betydande föreningen Norske Kvinners Nasjonalråd sin 25-åriga tillvaro.

Till den kommande kongressen har varje land rätt att sända 15 delegerade och 10 suppleanter. Uppgiften att ordna med utseende av delegation faller för Sveriges vidkommande på de svenska föreningar, som tillhöra samorganisationen, nämligen Fredrika-Bremer-Förbundet, Svenska Kvinnornas Nationalförbund, Svenska rösträttskommittén och Svenska kvinnors medborgarförbund.

Internationella kvinnoalliansen för rösträtt och lika medborgarskap

kommer att hålla sin nästa kongress i Berlin 1929, sannolikt under våren eller försommaren. Detta internationella möte får anledning att på ort och ställe högtidlighålla ett intressant kvartsekeljubileum. Det var nämligen i Berlin år 1904, som kvinnorösträttsalliansen bildades.

Arkitekten Miss Scott.

Icke på mycket länge har den engelska pressen varit så livligt intresserad av någon arkitektonisk fråga som nu, när Miss Elizabeth Scott har vunnit sin lager i tävlingen för förslag till den nya Shakespeare-teatern i den stora dramatikers födelsestad, Stratford on Avon. De årligen återkommande festligheterna där dra ju varje sommar tusentals trogna Shakespeare-beundrare från alla världens länder, som vilja se de underbara dramerna i den naturliga omgivningen. Den gamla teatern, som var otillfredsställande på många sätt, brann ner 1926, och då beslöt man att ej bygga något i hast utan att utlysa en tävling bland de bästa arkitekterna i hela den anglosaxiska världen; däri alltså inberäknat Förenta Staterna, och detta med rätta, ty till den stora fonden för teaterbygget inflöto ju bidrag från alla håll — sextiofyra länder skickade donationer — men det mesta kom från Amerika. Hälften av medlen voro U. S. A.-dollars!

De tävlande hade alltså en verkligt svår konkurrens. De olika förslagen, 72 till antalet, förblevo anonyma för kommittén och nummerades blott. Miss Scott fick det lyckobringande nummer tre!

De kommitterade — tre engelsmän och tre amerikanare — valde efter ett långt och noggrant granskande ut sex förslag. Efter ytterligare prövning förklarade kommittén enstämmigt, att "N:o 3" icke blott var det

avgjort bästa av de inskickade förslagen utan även var förvånande tillfredsställande från alla synpunkter. Linjerna och modelleringen passade in i landskapet (teatern ligger i en stor park alldeles vid floden). Förslaget tog hänsyn till den gamla stadens traditioner. De praktiska synpunkterna voro väl beaktade, såväl inomhus, vad scen och auditorium beträffade, som utomhus med vackra promenadterrasser utanför den stora foajén och vidare med lämplig "bil-park" etc. Ja, det hela präglades av en praktisk uppfattning, av en sympatisk enkelhet och av en viss tilltalande strävhet, som rent av hade något av Shakespeares grandeur i konceptionen och som gjorde att det var det enda förslaget, som kunde komma på tal. Och så öppnade man namnsedlarna! N:o 3 — som alla voro spänt nyfikna på — var en kvinna. Den enda kvinnan i tävlingen. Man stod slagen av häpnad, vilken ej minskades när man fick se att seg-raren var en ung flicka utan någon vidare erfarenhet och som nyss slutat sina studier. Man kunde inte låta bli att småle litet, och genom hela engelska och amerikanska pressen skallade ett hjärtligt "Well done, Miss Scott!"

Hurudan är nu denna Miss Scott, som på detta sätt överrumplat hela den anglosaxiska världen? Rätt liten, smärt, mörk, med ett behagligt leende, är hon till det yttre en rätt vanlig engelsk flicktyp, fast hon nog är li-

tet blygare än de flesta! Enkel, anspråkslös och med en verklig fasa för att på detta sätt ha allas ögon riktade på sig, begär hon inte bättre än att få återgå till sitt arbete i lugn och ro. "Min framgång har jag till stor del den stimulerande undervisningen på arkitekturskolan att tacka för", säger hon blygsamt och tillägger: "Ifråga om utförande av planen är jag naturligtvis litet osäker, och jag skulle ej våga mig på att bygga denna teater utan Mr. Chestertons (hennes förre chef, nu kompanjon) hjälp och råd."

Miss Scott har arkitekthanlagen i blodet, ty hon är syssling till Sir Gilbert Scott, som ju nu är en av Englands främste arkitekter. Egendommeligt nog vann Sir Gilbert också en stor tävlan som en helt ung man. Den gången var det fråga om den jättestora nya katedralen i Liverpool, som lär skall bli en av de praktfullaste kyrkorna i hela världen. Miss Scotts far är läkare i Bournemouth, där hon föddes 1898. Hon gick i Redmoorskolan i samma stad. År 1919 började hon sina arkitekturstudier i The Architectural Association School i London och fick sitt "diplom" 1924. Hon var först anställd vid arkitekturbyrå för Welwyn Garden City, en nyanlagd, vackert planerad förstad med trevliga moderna hus, norr om London. Sedan kom hon till Mr. Maurice Chesterton i Hampstead. Hon har nu blivit hans kompanjon.

Kommittén för Shakespeare-teatern har beslutat att ej ha för brått med att starta bygget utan att först låta

Miss Scott och teaterns direktör under ett år få studera vad Europa, och möjligen Amerika, ha att visa av modern teater teknik. Miss Scott gläder sig mycket åt att få se moderna teaterbyggnader, särskilt i Tyskland. Hon säger, att hon redan lärt en hel del från utlandet — speciellt Kaufmanns teatrar i Bremen och Berlin, Champs Elysées-teatern i Paris och Pasadena-teatern i Kalifornien ha tilltalat henne på grund av den intima stämningen de ge. Men hon inser, att hon ännu inte lyckats få sin scen "elastisk" nog. Den kan omvandlas till en elisabetiansk, en grekisk eller en modern scen, men kulisserna kunna ej rullas undan hastigt nog. Hon hoppas få lära en hel del av München och Berlin.

Hela den anglosaxiska världen — ja, tors man ej säga hela den civiliserade världen? — följer med intresse planerna för skapandet av en ny Stratford-teater, värdig den store dramatikern. Det är ej bara en nationell händelse. Ett mål, som kan förena sextiofyra nationer i en gemensam ansträngning, kan väl med skäl kallas internationellt. Här ha de olika landen förenats i ett nytt Folkens förbund, där Amerika ej saknas! Och som tolk för alla dessa millioners beundran för en odödlig personlighet har denna unga flicka blivit utsedd. Hon har vunnit allas sympati genom sin enkla naturlighet och anspråkslöshet och sitt modiga tag på sin gigantiska uppgift. Måtte hon fortsätta som hon börjat!

LILLY CLASSEN.

F a u n a n s i k t e t .

Äktenskapsromaner finns det gott om. Likaså historier om erotiska äventyr, inom och utom äktenskapet. Samtliga äro varandra bra nog lika. "Intrigen" och detaljerna variera, erotiken och äktenskapet — så kallat lyckligt eller olyckligt — bådadera äro de i stort taget broderier på gammalt välkänt mönster, om än med efterhand moderniserad teknik. Mannen, kvinnan älskar, hatar, fordrar, förlåter. De försöka också numera att förstå varandra. Där man vill vara verkligt up to date tillämpas till och med samma moralkodex för man och kvinna — eller, om man så vill, samma erotiska frihet!

Mycket sällan finner man problemet fördjupat till en psykologiserad undersökning av de oerhört komplicerade faktorer som i flertalet fall göra mannens och kvinnans intimaste samliv så djupt riskfyllt.

Marika Stjernstedts denna jul utkomna bok har hon kallat *Resning i målet*. Den har välviligt berömmande mottagits av kritiken, som denna skickliga författarinna är van vid och förtjäna, och det ena slutsålda tusendet efter det andra har, också som vanligt är när det gäller Marika Stjernstedts böcker, kunnat annonseras av förläggaren. Den således mycket allmänna uppfattningen har emellertid ej bottnat i någon speciell eller utmanande uppmärksamhet.

Man frågar sig hur detta uteblivit? Och hur det kunnat undgå den

officiella litteraturbedömningen i vilken grad boken är — kanske ska man säga chockerande — märklig?

Detta är en bok som på djupaste allvar ger sig i kast med det erotiska samlivets problem och med sällsynt redbarhet undersöker de sexuella underströmningarnas fruktansvärda realiteter. Och bokens huvudperson, den framstående och högt uppskattade läkaren och kirurgen Oriel Liwin, är exponenten av mannens genom lag och hävd legitimerade dubbeltilvaro: en oförvitlig, ansedd samhällsmedlem vars könsliv kan gömma snart sagt avgrunder av råhet och cynism.

När Marika Stjernstedt för två år sedan skrev *Fröken Liwin* (troligen släkt med Oriel, ehuru det inte refereras till henne i den senare boken), menade hon sig ha tecknat en modern kvinna. Jag menar att fröken Liwin ej var igenkännbar som en sådan och allra minst i sin erotik. Men genom boken om Oriel Liwin går en i verkligaste mening modern ung kvinnas fordran på helhet i livsförelsen, en medveten opposition mot tuklyvning av sexualiteten och personlighetslivet i övrigt, vare sig det är fråga om man eller kvinna. Äntligen ett drag av ren och hög luft spelande in i gammalt, accepterat erotikkvalm. I den stund Ann Martell får syn på faunansiktet, dubbelansiktet som mannen som hon älskar gömmer på, vänder hon sig ifrån honom. Den Oriel Liwin vill hon inte ha något ge-

mensamt med. Och Barbro, Oriels till undergång vigda unga dotter, ser plötsligt handelsresandens faunansikte upp emot sig och sliter sig lös ifrån honom. För att till sin olycka i sitt tidiga äktenskap i den elegante världsmannen, officeren-maken, endast återfinna — handelsresanden, med faunansiktet, den första skamfulla erfarenheten.

Barbro var dömd att gå under. "Sådana kvinnor som ni gör att vi män förlorar aktningen för kvinnan", hade en ung man kastat till henne en maskeradnatt då hon i yttersta förtvivlan och övergivenhet — maken har hon redan lämnat — satt kvar i ett orgiefirande och föga respekabelt sällskap. Hon kände att det var orättvist, hade då männen ingen skuld? Och ändå tyckte hon, den stackars Barbro som på sitt sätt var så skuldlös, att något var riktigt i det. Barbro, som fadern hållit i ovetenhet om allt, som därför inte visste vad hon kunde råka ut i; hon som aldrig fått lära sig att säga nej, endast att kuschad av fadern lyda blint, och därför trodde att hon borde följa med i vad andra män begärde av henne; hos denna Barbro blev den anklagande mannens dom en fix idé. Hon klarade den med ett slutligt nej, ett överlagt, definitivt nej "åt ett liv som hon aldrig fått lära sig att sköta", Därmed gick den unga Barbro självvilligt bort ur tillvaron. Henne vart ej förunnat att möta annat än faunansiktet.

Ann Martell är av annat stoff, och hon förstår att ta sitt öde i egen hand, seende och viljande. Det är inte lönt

att grubbla över hur hennes och Oriels Liwins äktenskap kommer att gestalta sig när hon till sist åter går honom till mötes. Detta är oväsentligt. Det väsentliga är att Ann Martell under inga förhållanden accepterade eller kan tänkas komma att acceptera faunansiktet, och att detta till sist blir det bestämmande för Oriels Liwins liv.

ELLEN KLEMAN.

Från Hälsingborg.

Doktor Anna Helmer har av Maria församlings kyrkostämman blivit vald till ledamot av Hälsingborgs stads folkskolestyrelse. Valet gäller för fyraårsperiod.

Fredrika-Bremerskolans studiekurser.

De av F.-B.-F:s Stockholmskrets startade kvällskurserna, Fredrika-Bremerskolans, fortgå som vanligt innevarande termin. Språkkurserna omfatta engelska och franska, med elever på olika stadier. Konsthistorieföreläsningarna röra sig om 1800-talets konst.

Terminen inleddes fredagen den 20 jan. med en föreläsningafton i Klara folkskolas kollegiesal, varvid Elin Wägner talade om Gandhi och hans vapenlösa kamp.

Privatläraryrkesförbundet

har hunnit fram till sitt tredje årsmöte, som hölls på Fredrika-Bremer-Förbundets lokal i Stockholm. Till medlemmar av styrelsen under det nya arbetsåret valdes: Carin Ulin, ordförande, Inez Wängberg, vice ordförande, Annie Lindén, sekreterare, Svea Backhoff, Märta Göransson, Axianne Thorstenson. Till avgående ordföranden, fru Ebba Heckscher, frambar förbundet sitt hjärtliga tack för allt visat intresse under de gångna åren. Fröken Axianne Thorstenson höll därefter ett kåserande föredrag om: "Några kvinnliga yrken", varefter te-samkväm följde.

Cecilia Milows "Pojkar".

En dag på vårvintern 1904 blev det kalabalik bland en skara sysslösa 14—16-års pojkar på Biblioteksgatan i Stockholm. "Den började på högst vanligt sätt, ett par odygdspåsar råkade i gräl, grälet resulterade i slagsmål, flera sällade sig till och delade upp sig för och emot, det blev skrän, visslingar, svordomar och stenkastning, tills polisen skingrade bråkmakarne, vilka antagligen kände sig besvikna och harmsna över en inblandning som hindrade fortsättningen på en härlig batalj och för den ena eller andra parten en ståtlig gloria. Jag ser dem så väl snopna och surmulna lämna slagfältet med händerna i byxfickorna och mössorna neddragna över stridslystna ögon. Dagen därpå ståtade de i dagspressen med mindre hedersamma rubriker: 'Huvudstadens förvildade ungdom' — 'Ligapojkar i farten' — 'Råa pojkupptåg' o. s. v. Beskärnelserna många — botemedlet — prygel. Allmänna opinionen stämplade tidens ungdom som 'oförbätterlig' och kritiken gick lös över mödrar, hem, skola och myndigheter."

Ögonvittnet, som berättar, är fröken Cecilia Milow, och episoden gav uppslaget till det vackra sociala företaget på vilket hon under en tid av aderton år satte in hela sin dugande

VÅRA POJKAR. Kungsholms Ungdomsklubbs Historia. Berättad av Cecilia Milow. Fylgias Boktryckeri och Bokförlags Aktiebolag.

kraft och sitt varma hjärtas kärlek. Kungsholms Ungdomsklubb startades.

I den i julas av fröken Milow utgivna boken *Våra Pojkar* förtäljer hon klubbens historia. Den förtjänar att bli känd.

Fröken Milow hade på inbjudan av konsul Oscar Ekman åren 1902—03 företagit en studieresa i England och Amerika. Studiet gällde olika grenar av socialt och filantropiskt arbete; särskilt hade konsul Ekman önskat få veta vad man därute gjorde för ungdomen.

Ungdomsklubbarna voro därför självfallet institutioner som fröken Milow besökte. Men, som hon säger, aldrig drömde hon då om att hon, personligen, skulle komma att stifta en sådan klubb, allra minst en för gossar.

Så förde henne ödet — eller skall man säga Kungsholmspojkaras goda tur? — den där dagen till Biblioteksgatan just som de unga förvildade hjältarna flögo i luven på varandra. Om det var gatuuppträdet som föranledde henes besök strax därpå hos konsul Ekman, säger hon inte direkt, men hon förtäljer hur hon fann honom djupt bedrövad över tidningarnas relationer av det skedda. Han förstod de många medverkande faktorerna för att det syntes finnas orsak till att denna ungdom kallades rå, nämndes ligapojkar och oförbätterlig, och han frågade sin besökare var boten väl kunde finnas?

"ThomasChews klubb blev boten i Fall-River", blev hennes svar. Det var den pojkkubb hon under sin studieresa i Amerika blivit mest imponerad av, såväl på grund av dess utomordentliga organisation som genom den inblick hon fått av vilket i grund välsignelserikt inflytande den haft på fabrikspojckarna i Fall-River.

Nästan omedelbart kom konsul Ekmans fråga om hon ville organisera en liknande klubb, medlen skulle han bestå!

Cecilia Milow behövde flera dagars betänketid. Därefter åtog hon sig uppdraget.

Om hur klubben växte ut från den första lilla början, då hon till den förhyrda femrumsvåningen vid Hantverkaregatan en afton fiskat upp "Nils", "Karl" och "Olof" och ännu ett par andra pojkar infångats genom hennes två medarbetare — den socialt intresserade idrottsledaren löjtnant Bengt Boy samt fröken Anna Tengstrand, pianist och förfaren i handaslöjd, lovande färdigheter för en medhjälpare i klubben — berättas i *Våra Pojkar* på ett roligt och medryckande sätt. Jag bör inte föregripa nöjet och behållningen av att läsa själva boken genom att här gå i detaljer om hur klubben från den första lilla sällskapsaftonen med de sju omsorgsfullt vattenkammade och efter bästa förmåga upplädda kungsholmsgrabbarna, som påträffats studerande snuskiga vykort i ett cigarrbutiksfönster och som hade gott om svordomar till svar på "tantens" intresse för dem, växte ut till den socialt uppfostrande institu-

tion den blev. Hur undervisning i slöjd och en del yrken blev en del av klubbens verksamhet: borstbinderi, skomakeri, pappslöjd. Hur rätt som det var en snickarverkstad var i gång. Hur målning och lövsågning fingo sina timmar. Hur ett förstklassigt borstbinderi fick ett av rummen upplåtet åt sig. Hur "skräddarmästar Carlberg" — vilket var en fröken Eva — lärde sin yrkesgrupp att stoppa, laga, lappa byxor och jackor och tillverka både scout- och gymnastikdräkter, ryggsäckar och innanreden till grötlådor, också att fälla handdukar och sy julklappsförkläden åt mödrarna. Hur planmässiga bokinköp gjordes och biblioteket, "det tyska rummet", klubbens stolthet, kom till. Om hur klubbmedlemmarna i grupper om 10—12 stycken erhöilo språklektioner och kurser i litteraturhistoria. Om hur till och med en liten klubbtidning, *Klubbvännen*, redigerad av de unga såg dagen och till stor glädje för alla parter, redaktionen, medarbetare och läsekrets, visade sig livaktig och pigg.

Inte heller kan här närmare relateras hur Spanarbo, klubbens egen älskade sommarstuga kom till ute vid Åkeshof, där det friskaste ute- och idrottsliv idkades och kockskickligheten även fick anledning att utvecklas. Det och ännu mycket mera är att läsa om i *Våra Pojkar*.

Under år 1904—1922, den tid klubben existerade, voro 2,237 medlemmar inskrivna. I klubben vistades varje afton inom de yngres avdelning 70—80 pojkar, inom de äldres 50—60, fördelade på de olika arbetsgre-

narna; klubben hade fort nog krävt större utrymme och flyttade från den första lokalen. Förströelse, nöjen och fester hade sin del på klubbens program. Arbete och goda nöjen voro ju bådadera medlen som samlade gossarna bort från gatorna och dåliga lockelser.

Många medverkande faktorer föranledde till sist, efter aderton års verksamhet, att klubben måste läggas ned.

Till vilken välsignelse den varit är lätt att sluta sig till när man i fröken Milows bok av redogörelsen för verksamheten finner vad den faktiskt sysslat med och uträttat. Om pojkar-
nas känslor av tacksamhet för vad klubben givit dem och om deras kärlek till densamma vittna ett flertal brev till fröken Milow och några av medlemmarna, publicerade i boken, från gossar som kommit bra på väg i världen och som väl förstå vilken hjälp klubben på sin tid var för dem.

Våra Pojkar blev skriven för att Kungsholms Ungdomsklubbs historia skulle bli bevarad. Dess författarinna har inte kunnat undgå att genom nedskrivandet av den historien ett vackert minnesmärke över hennes eget förtjänstfulla och uppoffrande arbete inom klubben kommit till. Ty bland de många krafter som vid sidan av fröken Milow verkade för denna sak var det dock — det stiger oundkomligen fram ur historien om klubbens adertonåriga tillvaro — främst av alla hon som drev fram och ledde verket.

Det insiktsfulla, friska och förstående sätt, på vilket fröken Milow tog

sina "pojkar", var väl också något av det som kraftigast bidrog till att idén med ungdomklubben blev så framgångsrikt genomförd.

E. K—n.

F. B. F:s hemställan angående representant i skolöverstyrelsen för den högre flickundervisningen vinner anslutning.

Centralstyrelsen för Flick- och samskoleföreningen har i en, den 28 december f. å. daterad, skrivelse till Kungl. Maj:t anslutit sig till F. B. F:s tidigare hemställan om en särskild representant i skolöverstyrelsen för den högre flickundervisningen. Denna hemställan finner Centralstyrelsen "så mycket mera behjärtansvärd som ju Skolöverstyrelsens läroverksavdelning efter dess inrättande icke utökats, ehuru den på grund av de betydande anslag och övriga förmåner, som av statsmakterna särskilt från och med år 1909 beviljats de enskilda flickskolorna, och därav betingade större inflytande över dessa, ålagts en betydande arbetsbörda, som vid tidpunkten för Överstyrelsens inrättande icke ålåg densamma. Då dessutom på grund av statens direkta övertagande i stor utsträckning av den kvinnliga ungdomens högre utbildning, ävensom genom det ifrågasatta upprättandet av kommunala flickskolor, Skolöverstyrelsens arbetsuppgifter måste komma att ytterligare växa och därför en utökning av antalet ledamöter i dess läroverksavdelning torde bliva ofrånkomlig, vill centralstyrelsen ansluta sig till syftet i ovannämnda underdåniga hemställan."

De fromma träsnidarna i Oberammergau.

I passionsbyn utan spel.

Många äro de som närvarit vid passionsspelen i Oberammergau, som gripits av den underbart andaktsfyllda, naivt fromma hänförelse, varmed spelen framföras, och som förundrat sig över det konstnärliga kunnandet hos de enkla innevånarna på denna lilla ort. Men de sommar då spelen uppföras — de återkomma vart tionde år — finnes icke tillfälle för dem som så önska att bli närmare bekanta med Oberammergau. Tillströmningen av resande är då så stor, att de, som varit med om en föreställning, måste rymma fältet för nyanländande skaror.

Hos den som skriver dessa rader utlöste emellertid de starka intrycken av passionsspelen sommaren 1922 en livlig önskan att återse platsen, så att säga i söcken, och att i någon mån lära känna dess befolkning som så mäktar uppbära en gången tids traditioner och i passionsspelen sammansmälta innehåll och form, färger och toner till ett helt av gripande skönhet. Genom en vistelse i Oberammergau ännu en gång, och då en längre tid, har denna önskan uppfyllts. Och min tro på passionsbyns sär eget tilltalande skaplynne har blivit visshet.

Med många andra platser i Bayerska höglandet och Tyrolen delar Oberammergau de stora företräden, som naturen givit dessa trakter. Vackra, grönlädda bergsformationer, blånande i fjärran, smaragdängar och blomsterprakt, porlande vatten och bergsluft,

frisk och stärkande och dock mild, utan kyla och kärvhet, åtminstone i sommartider. De pittoreska, krokiga gatorna med små skinande vita hus, ofta fint bemålade med färgglada fresker och alltid försedda med levande blommor framför fönstren, äro heller icke något särskilt utmärkande för Oberammergau. De dragen återfinner man nästan överallt i byar och småstäder i Bayern och Tyrolen. Oberammergau har emellertid sin alldeles egenartade tjuskraft. Säkert icke förnimbar för dem, som på en timme eller par under en bilfärd "do" Oberammergau. För att se en ryktbar vorden ort och — som amerikanska turister sällan försumma — titta in i "Kristus-Langs"*) krukmakareverkstad och butik, därifrån hemförande ett lättfånget byte, någon liten skål av keramik e. a. d., en namnteckning på ett vykort och hågkomsten av några ord växlade med den sympatiska framställaren av passionsspelens främsta gestalt. Men de som söka något annat än en rastlös följd av intryck och sensationer, som ha tid och ro att leva sig in i en lantligt enkel miljö och som önska "luftombyte" i ordets alla bemärkelser, skola säkert vid ett längre besök i Oberammergau, då inga spel pågå, ge mig rätt däri, att platsen är en sällsynt ljuvlig uppehålls-ort med en i hög grad välgörande andlig atmosfär.

*) Krukmakaren Anton Lang, som tre gånger framställt Kristus under passionsspelen, kallas allmänt Kristus-Lang.

Är det icke, bara det, en lisa att vara på en plats där man, som min sagesman uppger, skulle skämmas att ha, att behöva ha ett fattighus! Oberammergau har dock för närvarande en tiggare, en legitimerad sådan, mycket pittoresk med påse på ryggen, även han trogen gamla traditioner, men — han har logi på sjukhuset. Mat får han också, och rättigheten att vandra omkring och tiggare är en eftergift åt hans personliga smak. Här anses det eljes som opassande att vara mycket fattig eller mycket rik. Nästan alla ha sina egna små hus, trädgårdstäppor och några husdjur. Vill en medellös ung man gifta sig, så får han tomt och byggnadskapital på mycket billiga villkor av kommunen.

I hundratals år har Oberammergau så att säga regerats av representanter för den gren av den talrika släkten Lang, som kommit att intaga en socialt och ekonomiskt framskjuten ställning. Och man berättar för mig om salig Herr Kommerzienrat Lang, vars änka ännu bebor översta våningen av det gamla patricierhuset vid torget, Guido Lang-Haus, med inskriften: "Gegr. 1773 Grg Lang sel. Erben gegr. 1773". Hur han skänkte bort tomter åt medellösa byinnevånare och i äkta ammergauisk gemensamhetskänsla och hembygdskärlek bekostat allmännyttiga företag ur sin privata kassa. "Han var en verklig socialist", så sammanfattades hans eftermäle!

Man kan ju undra över vad innevånarna i Oberammergau egentligen leva av. Byn ligger åttahundratrettio meter över havet. Trakten ägnar sig icke för åkerbruk. Berg och ängsmark, men inga sådesfält finnas. Korna, som i samlad

trupp under en gemensam herdes befäl om morgnarna tåga genom byn på väg till betena i bergen, spela ju sin roll i försörjningen, de liksom getter och höns. Men de kunna icke representera någon större inkomst.

Passionsspelen, som ju endast äga rum vart tionde år och då ordnas som en hela samhällets gemensamma angelägenhet, äro i bästa fall en god inkomst för kommunen. Möjligheterna till förtjänst för den enskilde äro starkt begränsade. Vad av bostadsutrymmen man kan undvara, disponeras för beredande av logi åt resandeströmmen av den kommitté, som anordnar spelen. De medspelande, omkring sjuhundra till antalet, erhålla en skäligen ringa ersättning. Men de anse det som en plikt och en ära att medverka. Ingen, som gjort sig skyldig till en mindre hedrande vandel, får en roll. Gifta kvinnor få icke deltaga — i enlighet med åsikten om deras oumbärlighet i hemmen. Behållningen av passionsspelen går till allmännyttiga företag.

Man får väl på grund härav antaga att oberammergauernas väsentliga förvärvskälla är deras yrkesskicklighet som träsnidare. Redan i en skrift från 1500-talet berömmas de för sina konstalster. Väggarna i förstugor och trappor i Guido Lang-Haus äro behängda med diplom från senare tidars utställningar i olika länder. Befolkningens träsniderier, crucifixer och helgonbilder men även skulpturer av annan art säljas också, icke blott på platsen, utan även på många andra håll, inom och utom Tyskland. Om än avsättningen på grund av ökad konkurrens och andra förhållanden icke nu är så god som under

vissa epoker i det förflutna. Under 1700-talet hade oberammergauerna handelshus för försäljning av sina varor i Bremen, Amsterdam, Köpenhamn m. fl. städer. En konstakademi i smått har Oberammergau i sin Holzschittschule, inrymd i en ståtlig och vacker byggnad.

Om man besöker kyrkan i Oberammergau en söndag, finner man hur högt innevånarna stå även i utövningen av en annan konst, musiken. Ledningen av den musikaliska delen vid passionsspelen sörjer också för de musikaliska prestationerna i samband med gudstjänsterna. Det händer att man kan få höra verkliga kyrkokonserter med fiol och orkester, solosång och orgel — detta i en bergsby!

*

Det anses att romarnas härväg från Verona till Augsburg gått fram genom Oberammergau, stationen "ad Cofeliacas", som världserövrarna kallade platsen, efter bergspetsen Kofel, vilken reser sig femhundra meter över dalen. Den gamla vägen blev ånyo istandsatt på 1300-talet och blev förbindelseleden mellan söder och nord. Där gick trafiken av varor mellan Venedig och Augsburg och Nürnberg. Ja, även alster från det fjärran Indien, som kommit sjöledes till Venedig, voro med på de foror, som av oberammergauer kördes över de branta bergen till deras by. Egenskapen av transitoort med lagligen tillförsäkrad nederlagsrätt tillförde platsen under vissa epoker ett betydande välstånd. Samfärdseln med Augsburg verkade också befruktande på innevånarnas konstnärliga begåvning.

Men tätt och ofta svepte krigets stormar in bland bergen. En kyrkoräkning

från trettioåriga krigets dagar upptager tio kreutzer för lagning av ett kyrkoskrin, som svenskarna slagit sönder! I en tysk bok om Oberammergau får man läsa, att de kejsrerliga voro värre än svenskarna och att abboten i det närliggande klostret Ettal träffat en överenskommelse med "General Oxenstiern", varigenom Augsburg och omgivande land skulle åtnjuta säkerhet mot erläggande av en skatt. Början av 1700-talet var en tid av uppblomstring för handels- och yrkesverksamhet i Oberammergau. Men mitten av detta århundrade och början av 1800-talet medförde nya krig med plundringar av franska härar och en ny nedgångsperiod.

Det var emellertid redan år 1634 under pestens härjningar, som befolkningen i Oberammergau gjorde löftet att vart tionde år uppföra ett skådespel, framställande Jesu lidandes historia. Och det berättas att efter löftets avgivande inga vidare dödsfall inträffade. Härmed må vara huru som helst, men om effekten av löftets trogna hållande århundraden igenom på byns befolkning, därom kunna inga tvivel råda. Jag vågar ej inlåta mig på några reflexioner över den religiöst starka inverkan som passionsspelen säkerligen haft på sina framställare. Må de ord som innehållas i förordet till textboken för spelen 1922 tala för sig själva:

Ännu aldrig har Oberammergau under svårare förhållanden än de nu rådande gått att uppfylla sitt löfte. Om vi dock beslutat att återupptaga spelen, så är det emedan vi trots det svåra tidsläget icke anse oss lösta från vårt löfte. Liksom våra förfäder se vi i dess uppfyllande en helig plikt mot vårt samvete och vår hembygd.

Vidare uttalas den bekännelsen att löftets fullgörande anses vara:

Ett verksamt medel att hos kommande släkten i Ammerdalen djupt inpräglade frälsarens lidande och död, att hos dem väcka till liv heliga beslut och verka deras livs bättring.

Påfallande är emellertid den rent yttre kultur, som i alldeles ovanlig grad utmärker befolkningen i Oberammergau. Ett vänligt, älskvärt väsende, som eljes icke anses vara bayrarnas art, och hos många, män och kvinnor, en kroppshållning, gång och rörelser så beundransvärda, att man har svårt att ta sina ögon från dem. Kanske ha de varit konungar och furstinnor på scenen? Eller är måhända den plastiska hållningen, rörelsernas rytm ett släkterv, samlat av generationer under strävan efter en ädelt skön form för passionshistoriens innehåll? Det italienska inslaget i Oberammergaus befolkning — en följd av gångna tiders livliga samfärdsel med Italien — torde väl också påverkat typen, fysiskt och andligen, och förlänat den en behagfull rörlighet, som eljes är mindre vanlig i dessa trakter.

*

Oberammergau är genom en elektrisk bana förenad med Murnau på linjen München—Partenkirchen. Färden från München tar omkring tre timmar och bjuder på vackra scenerier. Oberammergau är naturligtvis väl rustat att mottaga gäster, både under sommaren och året om, men de resandes antal är aldrig så stort att platsens säregna skaplynne förryckes. Förutom, måhända (?), just under spelen — dessa underbara uppenbarelser av den oberammergauiska folk-

själens religiösa innerlighet. Vid torget ligger Hotell Wittelsbach och grevinnan Vilma Strachwitz' utmärkta pensionat, som upptar större delen av Guido Langhaus med sin stora trädgård. Klimatet under vintern är härligt och platsen lämplig för skidloppning och annan vintersport. Vackra promenader finnas i många riktningar och bekväma vägar i bergen — för dem som icke föredraga de besvärliga. I Übungsteater ger byns innevanare understundom dramatiska föreställningar. Man måste hålla sig i form under perioderna mellan de stora kraftproven. Folkfester med Schuhplattl och andra nationaldanser höra också till förströelserna i Oberammergau.

Många lockande mål för kortare utflykter finnas, såsom Ludvig II:s förtjusande belägna, kuriöst praktfulla slott Linderhof, bergsjöarna Eibsee, Rissensee, Walchensee och det mondäna Garmisch—Partenkirchen, som kallats en filial till Berlin.

En förtjusande morgonpromenad är att från Oberammergau vandra över bergen till Ettal. Klostret där har grundats av Ludvig Bayraren, som år 1314 valdes till kejsare. Sägner berättar, att då han under sitt besök i Rom en natt vakade i bön, fick han en uppenbarelse. En gammal munk visade sig för honom och lovade honom tröst i hans bekymmer, om han på en angiven plats i Bayern ville grunda ett benediktinerkloster. Som pant på sitt löfte drog munken ur kåpans veck fram en Mariabild av vit-skimrande sten och gav kejsaren. Ludvig red över Alperna med Mariabilden på sin arm. Han sökte reda på den angivna platsen, det nuvarande Ettal, och med hjälp av bönderna i det närliggan-

de Oberammergau blev klostret byggt. Som belöning tillerkändes dem fri- och rättigheter, som voro förmenade deras ståndsbröder på andra orter, vilka levde nästan som livegna. På högaltaret i klosterkyrkan ställdes Mariabilden.

Kejsar Ludvigs kyrka har brunnit ned. En ny har uppförts i stället. Men alltjämt står den lilla, vita madonnan med

barnet på sin arm på högaltaret. I sexhundra år har hon sett ned på generationer äv bergsbor, män och kvinnor, som på knä vid hennes fötter kallat på Guds moder, tröstarinnan i jordelivets ve, himladrottningen, i vars rike fröjd och salighet blir de betungades del. Stor är ännu i dag hennes makt över hjärtan och själar i dessa bygder.

ANNA KLEMAN.

Från bokvärlden.

Mikael Fluhr. En prästroman. I. Jordens son. Av *Maria Rieck-Müller*. Hugo Gebers förlag.

Det är nu länge sedan Maria Rieck-Müllers namn syntes på en ny bok. Men därför har hon inte hunnit glömmas. Hennes gedigna författarskap, som givit oss norrlandsskildringar vilka försvara en rangplats ibland det bästa vi äga på området — och detta är som bekant av hög kvalitet —, placerar henne bland dem man alltid kommer att räkna med.

Mikael Fluhr är en brett lagd mänskostudie, och 1:an på boken lovar en efterföljande del. Vad man får vara med om i den nu utkomna är också en tidigare period av mannens liv, och bokens slut visar fram mot ett nytt och betydelsefullt skede i prästens utveckling.

I denna bok har Maria Rieck-Müller ännu en gång med säker hand fått fram bilden av människor, framför allt då här Mikael Fluhr själv, som med starka och oslitliga band tillhöra det sköna, dystra

vintermörka och sommarnattsljusa landet däruppe i norr, så skilt för sig, ännu, från den nya, ilande tiden. Med det landet, med själva marken han trampar — och bereder med bondens ärvda instinkter drivande honom under prästrocken — är Mikael Fluhrs självhistoria intimt förbunden. Man följer den med ett intresse som omfattar den särbetingade typen. Och samma intresse sträcker sig livligt mot den kommande delen.

E. K—n.

En tretydig historia. Roman av *Karin Smirnoff*. Albert Bonniers förlag.

Denna boks egna teknik är tidigare någon gång nyttjad och i och för sig verkningsfull när den behärskas, och det gör den här. De tre i händelseförloppet invecklade huvudpersonerna berättat historien var för sig, såsom de var och en upplevt den och var och en med återgivande av sina särskilda bakomkulisshuskaper. Historien är också verkligt spännande och man har mycket roligt. Dessa ryska och halvryska människor

äro ävenledes särdeles roande och tvi-velsutan gott iakttagna och återgivna. Trots alla bisarrerier tror man på deras såväl yttre som själsfysionomier. Fru Smirnoff har säkerligen råkat på deras likar i verkligheten, även om diktarfantasier väl med viss frihet bearbetat stoffet.

När härtill kommer att man får vara med om underbara materialisationsfenomen i ett sällskap för psykisk forskning m. fl. märkvärdiga prestationer, allt skildrat med bestickande schwung och humor, förstås av sig självt att boken besitter mångsidigt fängslande moment. Alldeles säkert kan den slå ihjäl t. o. m. "tråkigheten på landsbygden".

E. K—n.

F.-B.-F.-kretsarna.

Gävlekretsen hade den 1 febr. årsmöte å Centralhotellet, styrelse- och revisionsberättelsen föredrogs och decharge beviljades styrelsen.

Vid företaget styrelseval utsågs till ordf. efter fröken Anna Åkerberg, som på grund av bristande tid ej kunnat kvarstå, fru Anna Björk. Fruarna Ekman och Leksell samt fröken Schrewelius återvaldes, fru Gerda Modén och fru Gunhild Delin nyvaldes.

Av styrelsens berättelse framgick, att antalet årsbetalande medlemmar vid 1927 års slut var 240 eller detsamma som vid föregående årsskifte. Dessutom hade kretsen tre ständiga medlemmar.

Revisorer och suppleanter omvaldes.

Den nyvalda ordföranden framförde i några hjärtliga ord kretsens tack till fröken Åkerberg för den tid hon skött ordförandeklubbans samt överlämnade blommor.

Efter mötesförhandlingarna vidtog en synnerligen animerad paketauktion, som tillförde kretsens kassa 175 kr. Till detta goda resultat bidrog bl. andra hunden Ce-

sar, som "Delsbostintan" auktionerade bort inte mindre än tre gånger och som ändå stannade hos "Matte".

Kretsmötet avslutades med tesupé och underhållning av "Delsbostintan".

Hälsingborgskretsen samlades till klubb- och sällskapsafton den 3 november 1927, varvid ordföranden, fröken Signe Wennberg, redogjorde för Förbundets årsmöte i Ystad. Företräget beledsagades av en mängd vackra ljusbilder från Ystad med omnejd.

Den 7 december höll doktor Karolina Widerström offentligt föredrag "Om sexuell uppfostran och undervisning i skola och hem."

Den 13 december hade kretsen sin traditionella Luciafest med sång av fröknarna Elsa Strömberg, Alma Löfquist, Elsa Pedersén, Mary Westerberg och fru Anna Mårtensson. Vid pianot: fröken Margit Högstedt. Därefter uppläsning av fröken Signe Wennberg.

Den 27 januari 1928 höll Doktor Herold Hirschloff föredrag: "Kåseri kring begreppet begåvning."

Kurs i fransk konversation under ledning av doktorinnan Olga Nemtschinoff kommer att pågå under 10 veckor med en konversationsafton i veckan.

Karlstadskretsen hade tisdagen den 6 december anordnat offentligt föredrag: "Som Föreningen Nordens gäst i Danmark sommaren 1927", av flickskolans föreståndarinna fröken Edit Ahrenlöf, medlem av kretsstyrelsen. Lokal var flickskolans stora sal. Det fina och sympatiska föredraget illustrerades av en mängd vackra ljusbilder. Medlemmar av manskören M. S. bidrogo till underhållningen med vacker sång. En sångare, den danskfödde slöjd-läraren herr Carl Olsen, sjöng solo "Den tapre Landssoldat", alla verserna.

Kretsen Lund med omnejd hade den 25 jan. årsmöte å Grand Hôtels stora sal under ordförandeskap av fru Anna Herrlin. Sekreteraren fru Carola Ek-

lundh föredrog styrelsens årsberättelse och kassaförvaltaren redogjorde för räkenskaperna varav framgick att inkomster och utgifter balanserade å kr. 1,356:84. Styrelsen beviljades full och tacksam decharge. De i tur avgående styrelseledamöterna omvaldes med acklamation. Dessa voro: fröken Elna Persson, fru Maria Backman, fru Malin Holmström-Ingers, fru Thyra Rosén och fru Carola Eklundh. Till revisorer omvaldes fröken Ida Westdahl och fru Martina Blidberg med fru Maja Olsson och fröken Inez Möller som suppleanter. Till representanter vid årsmötet i Stockholm utsågos professorskan Herrlin och fru Eklundh samt till deras suppleanter fru Karin Mortensen och fröken Elna Persson.

Härefter berättade friherrinnan Henriette Coyet i ett livfullt och medryckande föredrag om ett besök i Egypten, varpå samkväm vidtog med sång av fru Gerda Runnqvist-Jakobsson, Tomelilla, ackompanjerad av fru Malin Holmström-Ingers, samt recitation av fru Laura Rydbeck.

Kristianstadskretsen hade den 27 januari årsmöte i Allmänna läroverkets aula under fru Elisabeth Sjövals ordförandeskap.

Sedan styrelseberättelse för 1927 godkänts, beslöt årsmötet bevilja styrelsen ansvarsfrihet. Kretsens räkenskaper ha balanserat på en summa av kr. 804:78. Behållningen till innevarande verksamhetsår uppgår till kr. 80:84. Föreningen har under

året räknat 96 medlemmar. Sex offentliga föredrag ha anordnats.

Till styrelseledamöter i styrelsen under 1928 valdes fru Elisabeth Sjövall, fröken Anna Lundquist, fröken Clara Munck af Rosenschöld, fru Ruth Dörning, fröken Ellen Widerberg, fruarna Agnes Ingvar-Nilsson, Lotten Borg, Emma Nilsson, Elsa Nordlund, Maja Engberg och Anna Fischer, omvalda, samt fru Olga Pallin, nyvald efter fröken Anna Jönsson, som avflyttat från staden. Till styrelsesuppleanter valdes fruarna Elsa Ståhl och Ellen Nilsson, fröken Fosca Leifert, omvalda, samt fru Lilly Carlborn, nyvald efter fru Pallin.

Till revisorer omvaldes fru Anna Nilsson och fröken Elsa Gertzell. Även suppleanterna för dessa, fru Frida Leifert och fröken Alma Hansson, omvaldes.

Styrelsen konstituerade sig sålunda: ordf.: fru Sjövall, v. ordf.: frk Munck af Rosenschöld, sekr.: fröken Widerberg, efter fru Nordlund, som på grund av bristande tid undanbett sig återval, v. sekr.: fru Ingvar-Nilsson, kassaförvaltare: fru Emma Nilsson. Till mötesvärdinnor utsåg styrelsen fruarna Fischer och Dörning.

Efter årsmötet höll dr Lydia Wahlström, på inbjudan av stadens samtliga kvinnoorganisationer, ett föredrag över ämnet: "Nutidens krav på en modern kvinnotyp". F.-B.-F.-kretsens ordförande, fru Sjövall, frambar de inbjudande föreningarnas och åhörarnas tack till dr Wahlström för det intressanta föredraget.

Kobbs Théer

äro odisputabelt de
finaste
och i bruket de

billigaste.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Kleman.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62 Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

Pigg & Matfrisk
blir Ni av den välkända
järnmedicinen I DOZAN
Förordas av läkare. Fås å alla apotek.

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängfabrik

E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,
Ottomaner 1 och 2 bäddar,
Täcknen. Filtar, Överkast,
Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16
STOCKHOLM Tel. 78 56, N. 71 81

Föreningen Årsta

Smålandsgatan 20

Samlingslokaler för föreningar och slutna sällskap.

Resanderum för damer. Varje rum försett med telefon och toilette med v. o. k. vatten. Pris för enkelrum 4.50—6.—, dubbelrum 7.50—8.—.

Årsta matsal är tillgänglig för allmänheten. Lunch och middagsservering.

Innehåll.

- Bertha Nordenson. Av *Ellen Kleman.*
Nya flickskoletyper. Av *Thyra Kullgren.*
Arkitekten Miss Scott. Av *Lilly Classen.*
Faunansiktet. Av *Ellen Kleman.*
Cecilia Milows "Pojkar"
De fromma träsnidarna i Oberammergau. Av *Anna Kleman.*
Från bokvärlden.
F.-B.-F,-kretsarna.

STOFF OCH STIL

20 NORRLANDSGATAN 20

TEL. N. 123 99

=====
Mottager beställningar på
elegantare och enk-
-lare klänningar. =
Förstklassigt arbete.
Moderata priser.
=====